

תוכן עניינים

חלק א': עקרונות כלליים - עילות - נטלים - הערכת נזק.....	1
שער א': כללי	1
שער ב': עקרונות של העברת נטל ההוכחה בעילות תביעה בגין נזקי רכוש על-פי פקודת הנזיקין וההלכה הפסוקה	3
פרק א': סוגי הנטלים והחזקות	3
1. הנטלים	3
1.1 במישור האזרחי יש להבחין בין "נטל השכנוע" לבין "חובת הראיה"	3
1.2 "נטל השכנוע"	3
1.3 "המוציא מחברו עליו הראיה"	3
1.4 "דיני הראיות הולכים אחרי הדין המהותי"	4
2. אימתי נטל השכנוע על הנתבע?	4
3. "חובת הראיה"	4
4. מידת ההוכחה	4
פרק ב': החזקות	7
1. החזקות כאמצעי הוכחה	7
2. "חזקה שבהנחה"	7
3. חזקה שב"עובדת יסוד"	7
4. "חזקה שבעובדה"	7
5. חזקה שבחוק	7
5.1 כללי	7
5.2 חזקה שבחוק - הניתנת לסתירה	7
5.3 חזקה שבחוק - "חזקה חלוטה"	8
פרק ג': חובת הראיה ברשלנות לגבי דברים מסוכנים - סעיף 38 לפקודת הנזיקין	9
פרק ד': חובת הראיה ברשלנות לגבי אש - סעיף 39 לפקודת הנזיקין	11
פרק ה': חובת הראיה ברשלנות לגבי חיה - סעיף 40 לפקודת הנזיקין	13
פרק ו': חובת הראיה ברשלנות כשהדבר מעד על עצמו - סעיף 41 לפקודת הנזיקין	15
1. הדין	15
2. כללי	15
3. תנאי סעיף 41 ניתוח ומשמעות	15

15	3.1 התנאי הראשון
16	3.2 התנאי השני
16	3.3 התנאי השלישי
19	שער ג': קטגוריות השמאים השונות
19	פרק א': מבוא
21	פרק ב': סוגי שמאות
21	1. כללי
21	2. שמאות רכוש - תביעות נזק
21	3. שמאות חקלאית
21	4. שמאות ציוד מכני הנדסי (צמ"ה)
22	5. שמאות ימית
22	6. שמאות רכב
22	7. שמאות מקרקעין
	חלק ב': תביעות בשל נזק רכוש - חוק חוזה הביטוח,
23	התשמ"א-1981 ודיני חוזים
23	שער א': כללי יסוד - ביטוח רכוש
23	פרק א': ביטוח רכוש - מהות
25	פרק ב': תחולה חוק חוזה ביטוח, התשמ"א-1981
27	פרק ג': סוגי ביטוח שאין החוק חל או חל חלקית
	פרק ד': תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח זירות ותכולתן), התשמ"ו-1986
29	פרק ה': מרמה בתביעת תגמולים וניזוק תם-לב
31	פרק ו': נטל ההוכחה רובץ על המבטחת בטענה על-פי סעיף 26 לחוק
35	פרק ז': על פרשנות פוליסות ביטוח
39	פרק ח': על נטל ההוכחה בתביעות ביטוח ואבחנה בין סוגי הפוליסות
45	פרק ט': הפרת חובת הגילוי כעילת תביעה גם אם הסיכון איננו מכוסה בפוליסה
47	שער ב': חוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981
49	פרק א': מבוא
51	פרק ב': מהותו של החוזה בין המבוטח למבטח
51	1. סעיף 1 לחוק
51	2. דמי הביטוח תנאי מרכזי ביצירת החוזה
51	3. חוזה הביטוח - חוזה אישי
51	4. חוק חוזה הביטוח - דיני החוזים הכלליים
52	5. מועד חתימת ההצעה - מועד תחילת הביטוח
52	6. צורתו של חוזה הביטוח

52	7. דרישת המסויימות
52	8. נטל ההוכחה
53	9. היקפו של נטל ההוכחה
54	10. מידת ההוכחה הנדרשת
55	פרק ג': הפוליסה
55	1. כללי
56	2. המצאת הפוליסה ונטל ההוכחה
56	3. מהן תוצאות אי-מסירת הפוליסה לידי המבוטח?
57	פרק ד': חובה להבליט הגבלות
57	1. כללי
57	2. חובת הבלטת הגבלות וסייגים - איסור על ניסוח מעורפל
58	3. חובת המבוטח לקרוא את הפוליסה
58	4. על תניות החריגה לבלוט ולהבהב בעיני המבוטח
58	5. עקרון "ההבלטה" - המבחן לעמידה בתנאי הוא מבחן התוצאה
59	6. נטל ההוכחה מוטל על המבטח
59	7. פרשנות הפוליסה לטובת המבוטח
59	8. הוראת סעיף 3 באה להוסיף ולא להתנות על דיני החוזים
61	פרק ה': מצורפות לפוליסה
61	1. כללי
61	2. פרשנות סעיף 4 לחוק
63	פרק ו': מתן העתקים
65	פרק ז': חובת הגילוי
65	1. כללי
66	2. מטרת הגילוי הטרום-חוזי
66	3. פניה של חובת הגילוי ונטל ההוכחה
67	4. החובה המוטלת על המבוטח - היקפה
67	5. הפרת חובת הגילוי מצד המשיב בדבר עברו הביטוחי-שריפה
69	פרק ח': תוצאות של אי-גילוי - סעיף 7 לחוק
71	פרק ט': שלילת תרופות
71	1. כללי
71	2. אי-הגילוי לא היסב נזק למבטח
71	3. היעדר קיומו של קשר סיבתי בין הפרטים שלא נמסרו למקרה הביטוח
71	4. התנהגות רשלנית של המבטח בבירור המידע החסר - בדיקת הצהרת המבוטח לפני קרות מקרה הביטוח
72	5. ניסוח בלתי-ברור או משתמע לשתי פנים של השאלון למבוטח
72	6. סעיף 28(2) לחוק - מהות ומטרה
75	פרק י': תקופת הביטוח

75	1. כללי
75	2. הוראת סעיף 9(ב) לחוק - התנאה - על דיני החוזים הרגילים
76	3. סעיף 9(ב) לחוק - דרך ראייתית להסקת הסכמות המבטח
76	4. סעיף 9(ג) לחוק - הארכת תקופת הביטוח
76	5. הודעה בעל-פה או בהתנהגות על אי-הסכמה להאריך את תקופת הביטוח
77	6. סעיף 9(ג) לחוק - חידוש הפוליסה והוספת שינויים
77	7. סעיף 9(ד) לחוק - הוראת ההשבה
77	8. חברת ביטוח חידשה באופן "אוטומטי" פוליסות ביטוח רכב שהוגדרו מראש כתקפות לתקופה של שנה, מבלי שקיבלה מהמבוטחים הסכמה מפורשת לכך. האם חברת הביטוח פעלה כדין? מהו המשקל שיש לייחס בהקשר זה להתכתבות שהתנהלה בין חברות הביטוח לבין הרגולטור בכל הנוגע לפרקטיקה של חידוש פוליסות שעליה לכאורה הסתמכה חברת הביטוח בהתנהלותה האמורה
81	פרק י"א: ביטול החוזה
83	פרק י"ב: מיהו מוטב
83	1. כללי
83	2. סעיף 11(ג) לחוק - זכותו של המבוטח לקבוע את המוטב או להחליפו
83	3. זכותו של הצד השלישי - המוטב
84	4. הודעה על שינוי המוטב רק לפני קרות מקרה הביטוח
85	פרק י"ג: מעמד המוטב
85	1. כללי
85	2. הבנק כמוטב - פניה ישירה למבטח
86	3. קיזוז דמי הביטוח המגיעים למבטח
87	פרק י"ד: זכויות המבוטח והמוטב
89	פרק ט"ו: המועד לתשלום
89	1. כללי
89	2. סעיף 14(א) לחוק - מועד תשלום דמי הביטוח ושכלול הסכם הביטוח
89	3. פרעון בתשלומים של דמי הביטוח - דחיית התשלום
91	פרק ט"ז: פיגור בתשלום
91	1. כללי
91	2. תכלית ההוראה ותנאיו - סעיף 15(א) לחוק
92	3. דרישה בכתב לסילוק חוב דמי הביטוח
93	4. הסרת הכיסוי הביטוחי רק לאחר עמידה דווקנית בתנאי החוק
93	5. משלוח ההתראה
93	6. סעיף 15 הינו בבחינת דין מיוחד לדין החוזים הכללי

94	7. ביטול פוליסה בהתקיים שלושה תנאים קומולטיביים
94	8. נטל ההוכחה למשלוח וקבלת ההתראה על כתפי המבטחת
94	9. הדרך לבטל פוליסה במקרה של אי-תשלום דמי הביטוח במועד
94	10. זכאותו של מבטח לתגמולי ביטוח מהמבטחת במקרה שהפוליסה בוטלה עקב אי-תשלום הפרמיה
95	95
97	פרק י"ז: סיכון שנתבטל
97	1. כללי
97	2. סעיף 16(ב) לחוק - תכלית
98	3. בעייתיות של חיתום רטרואקטיבי
99	4. נטל ההוכחה למועד קרות האירוע הביטוחי
101	פרק י"ח: חובת הודעה על החמרת הסיכון - סעיף 17 לחוק
101	1. כללי
101	2. "שינוי מהותי" מהו? - סעיף 17(א) לחוק
102	3. חובת הגילוי של המבטח לאחר כריתת החוזה
102	4. חובת הגילוי של המבטח בתקופת הביניים
105	פרק י"ט: תוצאות של החמרת הסיכון
105	1. כללי
105	2. נטל השכנוע להוכחת תנאי סעיף 18 לחוק - על המבטח
106	3. האם אי-העמידה במגבלת הגיל שוללת את קיומו של הכיסוי הביטוחי? או שמא אי-עמידה במגבלת הגיל אינה אלא "החמרת הסיכון" כמשמעה בסעיף 18 לחוק חוזה הביטוח, המזכה את המבטח בתגמולי ביטוח מופחתים?
106	4. האם במקרה בו פוליסת ביטוח לרכב (מקיף או צד ג') כוללת מגבלת גיל לנהג, ובעל הרכב מאפשר לאדם שאיננו עומד במגבלת הגיל לנהוג ברכב, ובמהלך הנהיגה נגרם נזק לרכב, או לרכב אחר - נשלל הכיסוי הביטוחי, או שמא מדובר בהחמרת סיכון, כמשמעה בסעיפים 17 ו-18 לחוק חוזה הביטוח המזכים בתגמולי ביטוח מופחתים?
175	175
179	פרק כ': שלילת תרופות
181	פרק כ"א: הפחתת הסיכון - סעיף 20 לחוק
183	פרק כ"ב: אמצעים להקלת הסיכון - סעיף 21 לחוק
183	1. כללי
183	2. אין להתנות על סעיף 21 לחוק
185	פרק כ"ג: הודעה על קרות מקרה הביטוח - סעיף 22 לחוק
185	1. כללי
186	2. על ההודעה להתבצע מיידית עם קרות האירוע
186	3. די בהודעה כללית ואין צורך בפירוט של הנזק או שיעורו
186	4. פרשות הביטוי "מיד" על-פי הנסיבות
187	פרק כ"ד: בירור חבותו של המבטח - סעיף 23 לחוק

187	1. כללי
187	2. מסגרת הזמן לשיפוי המבוטח
187	3. השיקולים בעטיים אין להיחפז בהגשת תביעה לבית-המשפט
187	4. חובת המבטחת לפעול בשקידה נאותה ובאופן מיידי לבירור התביעה
188	5. דחיית התביעה מחייבת מתן נימוקים לדחיה
188	6. סעיף 23(ב) לחוק - חובתו של המבוטח להמציא את המסמכים לבירור תביעתו
189	7. מידע שהיה בידיעת המבטחת
189	פרק כ"ה: הכשלה של בירור החבות
191	1. כללי
191	2. סעיף 24(א) לחוק - נטל ההוכחה רובץ על המבטח
192	3. הסייגים המפחיתים את החבות
193	פרק כ"ו: מרמה בתביעת תגמולים
193	1. כללי
193	2. היעדר קשר סיבתי בין המרמה לתשלום דמי הביטוח
193	3. יסודות הדיבור "מרמה" שבסעיף 25 לחוק
194	4. נטל ההוכחה של יסודות סעיף 25 רובץ על המבטחת
205	5. הוכחת טענת מרמה
207	פרק כ"ז: מקרה שנגרם בכוונה - סעיף 26 לחוק
217	פרק כ"ח: המועד לתשלום תגמולי הביטוח
217	1. כללי
217	2. תשלום הפרשי הצמדה
219	פרק כ"ט: הצמדה וריבית וריבית מיוחדת
219	1. סעיף 28 לחוק - הצמדה וריבית
220	2. סעיף 28א לחוק - ריבית מיוחדת
220	3. סעיף 28א לחוק חוזה הביטוח מקנה לבית-המשפט את היכולת להטיל ריבית בעלת אופי עונשי במקרה בו הוא משתכנע כי המבטח עיכב את תשלום תמלוגי הביטוח "שלא היו שנויים במחלוקת בתום-לב" במועד שנקבע בסעיף 27 לחוק. יש להדגיש, כי ההלכה הנוהגת קובעת כי לא בנקל ישתמש בבית-המשפט בכלי זה
221	פרק ל': סעד מיוחד - סעיף 29 לחוק
223	1. כללי
223	2. אי-הענקת הסעד על-פי סעיף 29 לחוק
223	3. הפרה שאין בצידה נזק או השפעה על הסיכון המבוטח
225	פרק ל"א: הישנות מקרה הביטוח - סעיף 30 לחוק
227	פרק ל"ב: התיישנות וסייג להתיישנות
227	1. התיישנות - סעיף 31 לחוק
228	2. פרשנות לשונית

228.....	3. יסודות ההתיישנות הדיונית
230.....	4. פרשנות המילים "לאחר שקרה מקרה הביטוח"
231.....	5. פירוש המונח "תביעה לתגמולי ביטוח"
231.....	6. מועד העלאת טענת ההתיישנות
236.....	7. אי-המצאת מסמך רלוונטי מביאה למסקנה כי אילו היה מומצא המסמך, זה היה פועל לרעת הצד שנמנע מהגשתו
237.....	8. המועד הקובע לתחילת מירוץ תקופת ההתיישנות בתביעת תגמולי ביטוח הוא מועד קרות התאונה
239.....	9. האם זכאי מבוטח בתביעת שיבוב לתשלומי נזקי רכוש כאשר חלה על תביעתו התיישנות
239.....	10. זכאותו של מבוטח לתגמולי ביטוח מהמבטחת במקרה של הגשת התביעה לאחר תום תקופת ההתיישנות
240.....	11. זכאותו של מבוטח לתגמולי ביטוח מהמבטחת במקרה של נזק במיזם בניה עקב תכנון לקוי
241.....	12. תביעת המנוח התיישנה בעת שהוגשה - הערעור התקבל
242.....	13. סייג להתיישנות - סעיף 70 לחוק
242.....	13.1 כללי
243.....	13.2 יישומו של החריג של סעיף 70 לחוק
	פרק ל"ג: סוכן הביטוח: הגדרה; שליחות לעניין החוזה; דמי הביטוח ומתן הודעות; תחולת חוק השליחות
245.....	1. כללי
246.....	2. "סוכן ביטוח" - הגדרה - סעיף 32 לחוק
248.....	3. שליחות לעניין החוזה - סעיף 33 לחוק
248.....	3.1 כללי
251.....	3.2 חובת הגילוי - סעיף 33(ב) לחוק
252.....	4. שליחות לעניין דמי הביטוח - סעיף 34 לחוק
252.....	4.1 כללי
253.....	4.2 הודעת הסוכן לפיה שולמה הפרמיה במלואה מחייבת את המבטחת
254.....	4.3 כשל של המבוטח
255.....	4.4 שליחות הסוכן משתרעת גם על דרך התשלום
255.....	4.5 מחילה על חוב המבוטח אינו מחייב את המבטחת
255.....	4.6 הצעת הביטוח ותשלום הפרמיה לסוכן מחייבת את החברה המבטחת
256.....	5. שליחות לעניין מתן הודעות - סעיף 35 לחוק
258.....	6. תחולת חוק השליחות - סעיף 36 לחוק
260.....	7. פוליסת הביטוח בוטלה, בשל התרשלות סוכן הביטוח במילוי הצעת הביטוח - הערעורים נדחו
263.....	פרק ל"ד: מתן הודעות - סעיף 37 לחוק

263.....	1. כללי
263.....	2. באם קיימת דרישה מיוחדת בהסכם יש ללכת לפי הוראות ההסכם
263.....	3. לעניין ההודעות, סוכן הוא שלוחה של המבטחת
265.....	פרק ל"ה: ייחוד תרופות - סעיף 38 לחוק
265.....	1. כללי
265.....	2. הפרת חובת ההודעה
265.....	3. ביטול הסכם בגין פיגור בתשלום דמי ביטוח
266.....	4. תחולת סעיף 9 לחוק השליחות
266.....	5. פניה לחוק החוזים (חלק כללי)
267.....	פרק ל"ו: סייגים להתניה - סעיף 39 לחוק
269.....	פרק ל"ז: מהות הביטוח - ביטוח נכסים - סעיף 55 לחוק
269.....	1. כללי
270.....	2. תשלום לצד שלישי
270.....	3. שיטת הכינון
270.....	4. האינטרס הביטוחי
272.....	5. היעדר בעלות על רכב אינו נימוק לדחיית תביעה
273.....	פרק ל"ח: היקף החבות - סעיף 56 לחוק
273.....	1. כללי
274.....	2. סכום הביטוח
274.....	3. ההבחנה בין סוגי הפוליסות
275.....	4. אובדן מוחלט וירידת ערך
277.....	5. תוספות לרכב האם נכללות בגדר "כלי רכב מבוטח"
277.....	6. אין חובה על המבוטח להיטיב את הנזק על חשבונו
277.....	7. מחיר הרכישה איננו רלוונטי לעניין פיצוי המבוטח במקרה גניבה
278.....	278.....
279.....	פרק ל"ט: הרחבת החבות - ביטוח נכס - סעיף 57 לחוק
281.....	פרק מ': ביטוח יתר - סעיף 58 לחוק
283.....	פרק מ"א: ביטוח כפל - סעיף 59 לחוק
283.....	1. כללי
286.....	2. סעיף 59(א) לחוק
286.....	3. סעיף 59(ב) לחוק
286.....	4. סעיף 59(ג) לחוק
287.....	5. סעיף 59(ד) לחוק
288.....	6. סעיף 59 לחוק למול סעיף 62 לחוק
290.....	7. כאשר נכס אחד מבוטח אצל יותר ממבטח אחד, בגין אותו סיכון, כל המבטחים נושאים בחבות משותפת לתשלום תגמולי הביטוח, מעין ריבוי חייבים - הערעור נדחה
291.....	8. "ביטוח כפל"

9.	זכות התחלוף של המבטח כלפי הצד השלישי - הערעור נדחה.....	292
10.	התקיימות תנאים לכפל ביטוח.....	293
	פרק מ"ב: ביטוח חסר - סעיף 60 לחוק	295
1.	כללי.....	295
2.	קביעת שעת כריתת הביטוח לבחינת שווי הנכס אינה בבחינת תנאי מקפח.....	295
3.	הערכה סתמית של שמאי.....	296
4.	אובדן מוחלט -אי-תחולת סעיף 60 לחוק.....	296
5.	העמדת שווי האמיתי של הנכס מול שווייה של הפוליסה.....	296
	פרק מ"ג: הקטנת הנזק - סעיף 61 לחוק	297
1.	הדין.....	297
2.	חובת הקטנת הנזק - עקרון היסוד.....	297
3.	סעיף 61 חובת הקטנת הנזק והפחתת תגמולי הביטוח.....	297
4.	חובת הקטנת הנזק מעת קרות האירוע ואילך.....	298
5.	מניעות המבטחת להעלות טענה שענייניה הקטנת הנזק.....	304
6.	חברת הביטוח הפרה את חוזה הביטוח, שכן היא השהתה את התשלומים עבור הנזקים בנכס, מה שהוביל לסגירתו - "מנגנון הכינון" - הערעור נדחה.....	307
7.	זכאותו של מבטח לתגמולי ביטוח מהמבטחת במקרה של טענת אשם תורם.....	308
	פרק מ"ד: תחלוף - סעיף 62 לחוק	311
1.	כללי.....	311
2.	זכות ההשתתפות מול זכות התחלוף.....	313
3.	התנאים לתביעת חברת הביטוח מכוח הסעיף.....	314
4.	הסכם בין המבוטח והמזיק וזכות התחלוף.....	315
5.	למבוטח אפשרות לתבוע בעצמו ולהעביר את הכספים לחברת הביטוח.....	316
6.	סייגים ביסוד סעיף 62(ד) לחוק - האם רשימה סגורה.....	317
7.	זכותה של מבטחת זרה לחזור אל המזיק בגין תגמולי ביטוח ששילמה בעקבות אירוע נזק שהתרחש בישראל.....	319
8.	האם זכות התחלוף המעוגנת בסעיף 62 לחוק חוזה הביטוח חלה על מבטח ימי זר?.....	322
9.	האם יש לפרש את סעיף 62(ד) לחוק חוזה הביטוח באופן השולל ממבטחו של הניזוק זכות לתביעת תחלוף (שיבוב) נגד מבטח המזיק, כאשר הניזוק והמזיק הם קרובי משפחה?.....	322
10.	תביעת שיבוב עקב הצפת מים.....	323
11.	סוגי תביעות שיבוב.....	325
	פרק מ"ה: ביטוח חובות - סעיף 63 לחוק	329
	פרק מ"ו: סייגים להתניה - סעיף 64 לחוק	331

333	פרק מ"ז: מהות הביטוח - ביטוח אחריות - סעיף 65 לחוק
333	1. כללי
333	2. חלוקת ההגדרות לשני סוגים
334	3. מירוץ ההתיישנות
337	פרק מ"ח: היקף החבות של המבטח - סעיף 66 לחוק
341	פרק מ"ט: תחולת הוראות - סעיף 67 לחוק
343	פרק נ': מעמד הצד השלישי - סעיף 68 לחוק
343	1. כללי
344	2. התנגדות המבוטח לפשרה
345	3. אין צורך בצירוף המזיק
345	4. אי-הודעה על הפשרה
	5. תביעת שיבוב, על רקע היעדר כיסוי ביטוחי, בשל הונאה, מכוח סעיף 25 לחוק חוזה הביטוח - התביעה התקבלה בחלקה
347	
349	פרק נ"א: פשיטת רגל או פירוק של המבוטח
349	1. כללי
350	2. דמי הביטוח ביחסים בין המבטחת והמבוטח
350	3. תביעה נגד חברת הביטוח ללא צירוף החברה שבפירוק
	4. חברת הביטוח אינה יכולה לטעון לקיזוז חובות המבוטח כנגד תגמולי הביטוח הזכאי להם צד שלישי
352	
355	פרק נ"ב: סייג להתניה ולפעולות - סעיף 71 לחוק
357	פרק נ"ג: סייגים לתחולה - סעיף 72 לחוק
359	שער ג': חובת תום-הלב
359	פרק א': חובת תום-הלב - סעיף 39 לחוק החוזים
361	פרק ב': חובת תום-הלב והיחסים בין המבטח למבוטח
	פרק ג': החובה ליידע את המבוטח שאין בידו כיסוי מלא - חובת תום-הלב
363	
365	פרק ד': דוגמאות מן הפסיקה
365	1. אי-משלוח הפוליסה וחובת תום-הלב
365	2. הפרת חובת תום-הלב
367	שער ד': תביעות נזקי רכוש עקב מעשה פריצה או גניבה
367	פרק א': מבוא
369	פרק ב': הפרת חובת המיגון
369	1. כללי
370	2. מיגון - גישת בתי-המשפט - אי-התקנת מיגון וכיסוי ביטוחי
372	3. תנאי מוקדם לתחולת הפוליסה או תנאי להקלת סיכון
	4. מקרים שבהם לא הופעל אמצעי להקלת הסיכון בידי מבוטח יידונו על-פי סעיף 18 לחוק חוזה הביטוח, שבמרכזו עומד הסדר התשלום היחסי - הערעור התקבל בחלקו
374	

5. השלכתם של שינויים בסיכון המבטח על זכויותיהם וחובותיהם של הצדדים לפוליסה.....	375
6. הפרת תנאי מיגון - לא עלה בידי המבטחת להוכיח שהתובע הפר את תנאי המיגון.....	376
פרק ג': הודעה על מקרה הגניבה.....	377
פרק ד': שינוי תנאי המיגון.....	379
פרק ה': אי-ידיעה על החריגים והסייגים בפוליסה.....	381
פרק ו': ביטוח חסר.....	383
פרק ז': תמצית ההלכה הפסוקה.....	385
1. זכאות לדמי ביטוח בגין פריצה לחנות.....	385
2. תגמולי ביטוח עבור גניבת מעמיס מסוג קטרפילר.....	385
3. האם עמדו המבוטחים בנטל המוטל עליהם להוכיח את אובדן היהלומים שנמסרו?.....	387
4. ערעור על דחיית תביעה לדמי שיפוי בגין נזקים שנגרמו עקב פריצה לבית עסק.....	388
5. ערעור על דחיית פיצוי בעבור טרקטור שנגנב.....	389
6. האם זכאי המבוטח לדמי הביטוח במקרה שהפריצה נעשתה דרך החלון?.....	390
7. פוליסה התקפה בישראל בלבד - גניבת יהלומים.....	392
8. מבטחת סבירה לא היתה מתקשרת עם התובע לו ידעה כי חלון בבית צמוד קרקע אינו מסורג ואף פתוח, גם תמורת פרמיה גבוהה יותר. הזיקה בין מקרה הביטוח לבין הפגמים שנגלו בדרישות המיגון הנה מלאה גם לעניין עצם קרות המקרה וגם לעניין היקפו.....	394
9. היעדר פוליסה המסדירה מקרה הפריצה.....	394
10. חברת המוקד התקינה את המערכת אך התרשלה בהתאמתן של דרישות המיגון, לאחר שנדרשה למצוא פתרונות חדשים עם הצבת המכולות, וכן ובשליחת התראה לנציג התובעת. כל אלו הן הפרות הקשורות בקיום התחייבויותיה לפי ההסכם.....	395
11. הנטל המוטל על מבטחת להוכיח כי מדובר במרמה מצד המבוטח הינו נטל כבד משקל, העולה על הנטל המוטל על תובע בתביעה אזרחית רגילה וזאת בשל הטלת הסטיגמה על המבוטח.....	396
12. גניבת רכב - די למבטחת להוכיח את שני היסודות הראשוניים, משמע הכזב בעובדות שנמסרו ומודעות המבוטח לכך שהעובדות אינן נכונות, על-מנת שתוקם החזקה (ולמעשה הוכח לכאורה) כי הדבר נעשה בכוונת מרמה, והנטל יחזור אל כתפי המבוטח לסתור את החזקה, ולהציע נימוק אחר למסירת הפרטים הכוזבים.....	396

13. העלאת טענת מרמה מחייבת רף ראייתי גבוה יותר, ובחינה קפדנית וזהירה של הראיות. יחד-עם-זאת, די בכך שהנתבעת עמדה בנטל להביא ראיות שיפריכו את גרסתו העובדתית של התובע, ובכך גרמה לתובע להיכשל בעמידה בנטל השכנוע הרובץ לפתחו. כלומר, אין הכרח להידרש לקביעה לפיה המבוטח פעל מתוך כוונת מרמה, ודי בכך שהנתבעת הצליחה לערער את הבסיס הראייתי שהציב המבוטח לביסוס טענותיו, ובכך להביא לדחיית התביעה. 396.....

14. המושג "כוונת מרמה", כמשמעותו בסעיף 25 לחוק כולל שלושה יסודות: מסירת עובדות בלתי-נכונות או כוזבות; מודעות של המבוטח לאי-הנכונות או לכזב של העובדות שנמסרו; וכוונה להוציא כספים שלא כדין על יסוד העובדות הבלתי-נכונות או הכוזבות. 396.....

שער ה': נזקי שריפה 397.....

פרק א': מבוא 397.....

1. מהות ביטוחי אש. 397.....

2. נטל ההוכחה בתביעות אש. 397.....

פרק ב': תמצית ההלכה הפסוקה 399.....

1. הגשת חוות-דעת משלימה. 399.....

2. ערעור על נפקותו של הדו"ח הסודי. 399.....

3. חומרת עבירת ההצתה והצורך להיאבק בה באמצעות ענישה משמעותית ומרתיעה. 401.....

4. רשלנות במניעת השריפה עקב בדיקה לא מתאימה. 403.....

5. בקשות המתייחסות לדו"חות כספיים כלליים לבירור ראשי נזק. 404.....

6. עילת התביעה בגין רכיב המע"מ כבר התגבשה, כאשר שולמו תגמולי הביטוח למבקשים ללא רכיב המע"מ בסמוך לאחר השריפה. 406.....

7. האחראיות לנזקי השריפה הן על יסוד הוראת סעיף 39 לפקודת הנזיקין והן לנוכח התקיימות רכיביה של עוולת הרשלנות. 407.....

8. להוכחת טענתה המשיבה לא צריכה להיזקק להוכחה שמעבר לכל ספק סביר, אלא די במאזן ההסתברות, כשכמות הראיות שתידרש תהא מוגברת ומושפעת ממהותו של הנושא וממידת החומרה של טענותיה כנגד המערער. 408.....

9. על בעל דין לגלות את מלוא המסמכים המצויים בידו בשלב גילוי המסמכים, ולאפשר עין בהם, בין אם מדובר במסמכים "מועילים" ובין אם מדובר במסמכים "מזיקים". 411.....

10. חוות-דעת של גורם אובייקטיבי מטעם בית-המשפט מסייעת במקרים רבים לקצר את ההליכים בתובענה - סמכויות המומחה. 412.....

11. לא הוכחה התרשלות קונקרטיית של הנתבעת, במנותק משאלת חובתה הכללית לבצע בדיקות יזומות במטרה לאתר סילוף נתיכים.....	413
12. מומחה אשר ימונה מטעם בית-המשפט יכריע במחלוקת שבין הצדדים ובהתאם לכך יוכרע התיק.....	415
13. מעיון בתיק המשטרה שצורף, עלה כי החשד למקור השריפה היתה הצתה.....	415
14. הנתבעים לא הרימו את הנטל שהועבר אליהם.....	416
15. הנתבע לא הביא אסמכתא לכך שהנזק לא היה באשמתו.....	418
16. מינוי מומחה מטעם בית-המשפט בתחום חקר שריפות.....	419
17. נזק לא ממוני כפגיעה מהאוטונומיה.....	420
18. בנסיבות אלה ובשלב מתקדם זה של ההליך, בית-המשפט לא סבר כי יש להידרש להכרעה בבקשה למתן סעד מרחיק לכת של דחיה על-הסף.....	421
19. על התובעת רובץ הנטל להוכיח כי מקור השריפה הוא במקום שבו טען המומחה מטעמה וכי זה נגרם עקב טיפול לקוי במוסך הנתבעים.....	422
20. אם המבוטח מסר עובדות כוזבות או העלים עובדות בנוגע למקרה הביטוח, כאשר הדבר נעשה בכוונת מרמה, אזי המבטחת פטורה מחבותה.....	423
21. פסיקת פשרה באירוע נזקי אש על-פי סעיף 79 לחוק בתי-המשפט.....	424
22. גם אם סיבת השריפה אינה ידועה, אין הנתבע יוצא בכך ידי חובת ההוכחה הרובצת על שכמו, ועליו להוכיח כי לא התרשל.....	425
23. תיקון התביעה במקרה של נזקי שריפה.....	426
24. יסודותיו של סעיף 25 לחוק חוזה ביטוח שעניינו "מרמה בתביעת תגמולים" לא התקיימו.....	426
25. אובדן תוצאתי עקב הצתה ונזק בזדון, אינו מכוסה על-ידי הנתבעת. פניה ישירה לפוליסת הנתבעת בלבד, המרוקנת מתוכן את עצם קיומו של מסמך אישור הביטוח, אינה אפשרית.....	427
26. תקופת ההתיישנות ממועד פרוץ השריפה.....	429
27. לא היתה כל התרשלות שיכולה לבסס חבות כלפי התובעים בגין השריפה, כמו גם היעדר כיסוי ביטוחי בהתאם לתנאי הפוליסה.....	430
28. לא סביר ולא ראוי מבחינה נורמטיבית, לדרוש מתופס מקרקעין לדאוג לקיומם של אמצעים מיוחדים למניעת מעבר אש בחלקתו.....	432
29. התובעת הוכיחה את פוליסת הביטוח, את חבותה לשלם למבוטח את תגמולי הביטוח, את התשלומים למבוטח ולשמאי.....	433

30. הטלת אחריות על בעל הרכב בגין אי בדיקת מערכת החשמל של הרכב כאשר אין כל אינדיקציה מוקדמת לבעיה, אינה רצויה מבחינה של התועלת הכלכלית.....	436
31. האחריות לאירוע רובצת לפתחו של הנתבע בשל התקנה לקויה של הדוד ובשל פגמים בו.....	437
32. חוזה הביטוח גילם את ההסכמה שבין הצדדים לעניין תקרת הכיסוי הביטוחי ואין לפסוק מעבר לתקרת הפוליסה.....	439
33. התובע לא זכאי לפיצויים על רכבו שנשרף במוסך מאחר שהפקיר את רכבו ובעלותו בו פקעה ובנוסף לא הביא התובע ראיה להוכחת שווי הרכב.....	440
34. הנתבעת לא הסירה את אחריותה למקרה השריפה.....	441
35. התקלה ברכב שהובילה לשריפתו נגרמה עקב התקנה לקויה של המצבר על-ידי הנתבע.....	442
36. התובעת לא היתה ערוכה ותרמה תרומה נכבדה לנסיבות התרחשות התאונה שבה נגרמה השריפה.....	444
37. מסגרת הזמן בו מבטח צריך לשלם את כספי הביטוח.....	444
38. שינוי הגרסאות התכוף של התובע הביא לדחיית תביעתו.....	445
39. אין דבר בנוסח הלשוני של מסמכי סיכום הישיבה וההתחייבות התומך בגרסת הנתבעת כנגד התחייבותה על תשלום בגין נזקי השריפה.....	445
40. הנטל להוכיח שהמכשיר לא הותקן כשורה ובהתאם להוראות יצרן נופל לפתחה של הנתבעת ובית-המשפט הגיע למסקנה לפיה הנתבעת עמדה בנטל זה. הנטל להוכיח כי לאופן בו הותקן המכשיר אין קשר לאירוע השריפה וכי מדובר בפגם במכשיר, נופל לפתחה של התובעת. התובעת לא עמדה בנטל זה.....	447
41. נטל הראיה שלא היתה לגבי מקורה של האש או התפשטותה התרשלות, נופל לפתחם של הנתבעים.....	448
42. התובעת לא עמדה בנטל הבאת הראיות המוטל עליה, להוכיח - הן כי השריפה נגרמה בגלל כשל חשמלי והן לשלול האפשרות כי השריפה נגרמה כתוצאה מהצתה - ברמת ההוכחה הדרושה במשפט אזרחי.....	449
43. נתבעים 1 ו- 2 לא הצליחו לפרוק מעצמם את האחריות לנזקי השריפה.....	450
44. לא הוכח כי היה ברקע אירוע כלשהו שיביא להצתת רכבה של הנתבעת.....	451
45. לא תופעה חד-פעמית של שריפת אשפה לצד העמוד שקרס על המשאית היא זו שעשויה היתה לגרום לתאונה אלא תופעה חוזרת.....	452

46	במאזן ההסתברות הנדרש לצורך הכרעה זו ניתן לומר שהנתבעת
453	פעלה כיבואן סביר
456	47. דליקה במוסך ונזקים כבדים
456	48. שריפה בקפטריה - סיבת השריפה - מכשיר חשמלי
457	49. שריפה שאירעה לרכב
458	50. שריפה למזגן שגרם לנזקים בדירה
51	51. מקום שהמזיק לא היה יכול היה לצפות סיכונים או נזק, אין מקום
459	להטיל עליו אחריות בגין התממשותם, אפילו אם נתוני השטח סיעו
459	בפועל לגרם הנזק
52	52. משנקבע כי מקור האש ברכב הנתבעת וכי האש עברה מרכב
461	הנתבעת והציתה את רכב התובעת, עבר נטל הראיה לנתבעת להוכיח
461	שלא התרשלה בקשר למקור האש או התפשטותה
53	53. כריתת חוזה ביטוח כאשר המבוטח הגיע להסכמה מלאה לביצוע
462	הביטוח עם סוכן הביטוח וטרם הוצאה פוליסה - סוכן הביטוח כשלוחה
462	של חברת הביטוח
54	54. האם על המבוטחים לשלול שהשריפה נגרמה או היתה יזומה
463	בידיהם, או האם על המבטחת להוכיח זאת?
464	55. הסתרת מידע שהיה מונע עריכת ביטוח למועדון
465	56. זכאותו של מבוטח לתגמולי ביטוח מהמבטחת במקרה של נזק רכוש
465	כתוצאה משריפה
466	57. שריפה - המועדים האפשריים לתשלום תגמולי הביטוח
467	58. שריפה - זכאותו של מבוטח לתגמולי תשלומי ביטוח במקרה של
467	איחור בתשלום של המבטחת
467	59. רכב שעלה באש תוך כדי נסיעה
60	60. על-פי הוראות סעיף 39 לפקודה על התובע להוכיח התקיימם של 2
468	תנאים מצטברים כדי להעביר את נטל הראיה על כתפי הנתבעת: האחד
468	- גרם נזק כתוצאה מן האש, והשני - אחריות נתבע לפרוץ השריפה, קרי
468	הבעיר האש או אחראי להבערתה או תופש מקרקעין או בעל מיטלטלין
468	בהם פרצה האש
61	61. על-פי סעיף 39 לפקודה על בעל המטלטלין שמהם יצאה האש נטל
468	הראיה שלא היתה לגבי מקורה של האש או התפשטותה, התרשלות
468	שיחוב בה. הנתבעת לא העידה מטעמה את מחזיק המיטלטלין, דהיינו
468	המבוטח שלה אשר החזיק ברכב הימנו יצאה האש, על-מנת להוכיח, כי
468	לא היתה מצדו של אותו מחזיק התרשלות שיחוב בה

62. משמדובר בנזק שנגרם כתוצאה מהתלקחות אש ברכב הנתבעת, הרי שבהתאם ללשון סעיף 39 לפקודה עובר הנטל לנתבעת להוכיח כי לא התרשלה, כי נקטה באמצעים הנדרשים על-מנת למנוע מקרה שריפה כפי שאירע, וכי לא יכלה לצפות אירוע שכזה בשום אופן בנסיבות שקדמו לו. מדובר בנטל כבד במסגרתו על הנתבעת לשכנע את בית-המשפט כי העובדה שפרצה אש כתוצאה מכשל ברכב, אינה מגלה כל רשלנות מצידה.....468.

63. התובעים הוכיחו זכאותם לפיצויים מהנתבעת בהתאם לדיני הניזקין עקב אירוע השריפה הנטען. מנגד, נכשלה המועצה מהרמת נטל השכנוע כי היא לא התרשלה בנסיבות העניין בגין התפשטות האש מהשטח הציבורי אל שטחם הפרטי של התובעים.....469.

64. הצדדים לא הצליחו להוכיח מהן הסיבות לפרוץ השריפה ומהו המקום ממנו פרצה השריפה, ואף לא הוכיחו כי צד כלשהו גרם ברשלנותו לשריפה והביא עקב כך לקרות הנזק.....469.

65. משעה שהיתה קיימת בידי הנתבעת - במסגרת הבירור שערכה בקשר עם דיווח התובע אודות הנזק למחפר - לערוך בטווח הזמן הסמוך לאחר המקרה את הבדיקות הרלוונטיות להתחקות אחר מקור ההתחממות, אי-מיצוי זה אינו יכול לפעול לחובת התובע כי אם לחובתה.....473.

66. מכיוון שהחנות הכילה מוצרים דליקים רבים, ומוצרים מאיצי בעירה, אין מקום להחיל את ההלכה שנקבעה בפסק-הדין "יער זאב". על-כן, גם אם מאזן ההסתברות מביא למסקנה שמדובר בהצתה, עדיין חל על הנתבע הנטל לשכנע, כי לא היתה לגבי התפשטות האש התרשלות שיחוב עליה.....473.

67. הפסקת חשמל בעקבות שריפה.....473.

68. היפוך נטל הראיה.....474.

שער ו': נזקי מים ודליפת נפט 477

פרק א': מבוא.....477

פרק ב': תמצית ההלכה הפסוקה.....479

1. נזקים כתוצאה מחלחול מים.....479.

2. סימני רטיבות שהופיעו על הקיר המשותף לחדר השינה ולחדר האמבטיה בדירה.....480.

3. פיצוץ צנרת מים בדירה.....481.

4. נזקים שנגרמו לדירה ולתכולה כתוצאה מהצפת מי גשמים.....482.

5. זכאותו של מבוטח לתגמולי ביטוח מהמבטחת במקרה של נזק לדירה כתוצאה מנזקי מים וצנרת.....483.

6. זכותה של המבטחת להיפרע מהנתבעת בשל נזקי רכוש שנגרמו לה עקב הצפת מים.....483.

7. תביעות תחלוף (סוברוגציה) של חברות ביטוח כנגד רשויות וגופים, שלטענת חברות הביטוח, התרשלותם גרמה לנזקי ההצפות.....484

8. בנסיבות האירוע נשוא התביעה חלה גם החלופה השנייה שבסעיף 38 לפקודת הנזיקין, הדנה בדבר הנמלט מנכס ועלול לגרום נזק בהימלטו.....485

9. דליפת נפט.....486

10. תביעה בגין נזקי מים.....487

11. נזקי צנרת.....488

12. נזקי רטיבות שנגרמו לדירת התובע עקב פיצוץ בצינור מים.....488

13. תיקון נזקי רטיבות, אשר נגרמו באחריות הנתבעת, היא נציגות הבית המשותף בנכס.....488

שער ז' : תביעות רכוש שונות 489.....

פרק א': נזק למלונית 489.....

פרק ב': נזק לציוד חקלאי 491.....

חלק ג' : תביעות בגין נזקי רכוש - רכב ושמאות רכב... 493

שער א': כללי 493.....

פרק א': שמאות רכב - עקרונות השומה 493.....

1. מבוא.....493

2. "ירידת ערך אובייקטיבית".....493

2.1 כללי.....493

2.2 הנחיות מקצועיות לשומת נזק וחוות-דעת שמאי מתוך הנחיות משרד התחבורה.....494

2.3 תאימות והתאמת חלקי חילוף לרכב בעת עריכת שומה על-פי הנחיות משרד התחבורה.....497

2.4 הנחייה מקצועית של משרד התחבורה בדבר "חוות-דעת נגדית".....498

3. אבחנה בין ירידת ערך "טכנית" לירידת ערך "מסחרית".....498

3.1 כללי.....498

3.2 כללי ועדת ששון אינם מחייבים בהכרח אלא ניתן לסמוך גם על שיטת חישוב עצמאית להערכת הנזק.....498

4. חישוב ירידת הערך.....499

5. "שמאות רכב" - "שמאי רכב" - "מתמחה בשמאות רכב".....500

5.1 השמאי והמתמחה.....500

5.2 קריטריונים לאימון מתמחים וכלל התמחות - מתוך קובץ ההנחיות המקצועיות לשמאי רכב של משרד התחבורה.....501

5.3 הנחיית משרד התחבורה לגבי "כללי התנהגות ואתיקה מקצועית".....502

6. "נזק גולמי" - "אובדן גמור" (total loss) - היחס בין המושגים.....503

503.....	6.1 כללי
	6.2 חישוב נזק גולמי לרכב - על-פי הנחיות מקצועיות של משרד התחבורה
504.....	6.3 הלכה פסוקה
505.....	7. "אובדן גמור" - "total loss"
507.....	7.1 כללי
	7.2 ההנחייה המקצועית של משרד התחבורה לגבי רכב ב"אובדן גמור"
507.....	7.3 ההלכה הפסוקה
509.....	8. "אובדן גמור להלכה"
	9. "אובדן גמור" - "אובדן גמור להלכה" - תגמולים - תביעה ייצוגית
510.....	10. "שווי רכב"
510.....	11. "רכב שיצא מכלל שימוש"
512.....	12. "שימוש ברכב שניזוק" (בדיקת בטיחות על-פי תקנה 309 לתקנות) - "נזק בטיחותי" - "שלדה"
512.....	12.1 כללי
	12.2 הנחיית משרד התחבורה בדבר איסור תיקון שלדת מרכב באמצעות חיבור משני חלקים
513.....	12.3 הנחיית משרד התחבורה בדבר "דיווח על תיקון נזק בטיחותי של רכב"
514.....	12.4 ההלכה הפסוקה
515.....	13. "חובת נאמנות"
516.....	14. "איסור ביצוע שומת נזיקין במוסך לא מורשה"
516.....	15. "איסור שימוש בחלק משומש"
517.....	16. "חלק"
	פרק ב': חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981
519.....	פרק ג': אמצעי האכיפה המינהלית - העיצום הכספי
523.....	1. כללי
523.....	2. קביעת העיצום הכספי
525.....	3. תהליך הטלת העיצום הכספי על המפר
525.....	4. קביעת סעיפי ההפרה (התוספת השלישית לחוק)
526.....	5. קביעת סכום העיצום הכספי (התוספת הרביעית לחוק)
526.....	6. הפחתת סכום העיצום הכספי
527.....	7. חוק הפיקוח על קופות גמל
527.....	8. חוק הייעוץ
529.....	9. חוזר 2013-9-20 ניהול סיכונים ציות בגופים מוסדיים

10. תחולת סדר הדין האזרחי בהליך ערעור על החלטה להשית עיצום כספי	529
11. תחולת סדר הדין הפלילי	530
פרק ד': הממשק בין חוקי האכיפה השונים	531
1. דיני הגבלים עסקיים והפיקוח על ביטוח	531
2. הליך מינהלי נגד נושא משרה בכירה בתאגיד בנקאי ובגוף מוסדי	532
פרק ה': הלכה הפסוקה	533
1. בג"צ 7721/96 - שמאי בית	533
2. הסדר המוסכים כהסדר כובל	533
3. האם פוליסת הביטוח הקבועה בתקנות הפיקוח מפצה גם על ירידת הערך אשר נגרמה למכונית עקב תאונת דרכים?	533
4. חוזה ביטוח עבור שני כלי רכב שנגנבו	534
5. מקום בו הוכיחה המבטחת כי המבוטח מסר עובדות בלתי-נכונות או כוזבות וכי הוא עשה כן ביודעין, ואין ידועות העבודות הנכונות לאישורן, הרי שיש לראות במבטחת כמי שהוכיחה לכאורה את קיומה של כוונת המרמה	537
6. נזק שאינו מכוסה בפוליסה - סנקציה בגין תשלום תגמולי ביטוח באיחור - התביעה נדחתה	538
7. בהוספת סעיף 28א לחוק הביטוח הביע המחוקק רצונו להרתיע את חברות הביטוח מלהשהות את ביצוע חיוביהן שאינם שנויים במחלוקת	540
8. הנתבעת בחרה "לשבת על הגדר" ולא נקטה עמדה ברורה בנוגע לחבותה הביטוחית כלפי התובע ולא לקחה חלק פעיל בייצוגו בהליך הבוררות - פוליסת אחריות מקצועית של אדריכל	541
9. עסק או אדם הכורת פוליסת ביטוח מניח שבמקרה של התרחשות מקרה ביטוח ישולמו תגמולי הביטוח בתוך זמן סביר	542
10. הוכחת טענת הנתבעת באשר לאי-סבירות היקף הנזק	543
11. מה הדין כאשר מקרה הביטוח אירע לפני שנתבטלה הפוליסה	544
12. במקרה הנדון - אין מדובר ב"עניין מהותי"	544
13. פוליסות ביטוח שאינן תקניות, ולא כללו החרגה של נזק מסוג ירידת ערך	545
14. האם ניתן לחייב חברות להשכרת רכב בפיצוי עבור נזקי רכוש שנגרמו לצדדים שלישיים על-ידי הרכבים המושכרים על-ידן?	545
15. בית-משפט הכיר במעמדה המחייב של הנחיית המפקח, וזאת מכוח הסמכות הנתונה למפקח לפי סעיף 62(א) ל חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981	546

16. חוק הפיקוח לא מגדיר מהו "ביטוח" ומהו "חוזה ביטוח", אלא מסתפק בהגדרת "עיסוק בביטוח" כ"התקשרות דרך עסק בחוזה ביטוח, למעט מתן אחריות למצרך או לשירות הנלווה לעיסוק אחר של נותן האחריות" 547

17. חברת הביטוח מחדשת לתקופה נוספת את פוליסות ביטוח הדירה שלקוחותיה רכשו ממנה, תוך העלאת דמי הביטוח, ללא קבלת הסכמתם, הן לחידוש הפוליסה, הן להעלאת דמי הביטוח 547

18. תביעה כספית שהוגשה בסך של 17,624 ש"ח לפיצוי התובע בגין נזק רכוש שנגרם לרכבו 547

19. מרמה בתביעת תגמולים 548

שער ב': תביעות רכב - אובדן גמור 551

פרק א': כלי רכב שבוטח בשנתו השניה ואשר סבל מאירוע ביטוח של אובדן מלא או גניבה בשבע השנים האחרונות 551

פרק ב': אין בהכרח קורלציה ישירה בין עוצמת הפגיעה ברכב לבין הפגיעה הגופנית ליושבים בו 559

חלק ד': תביעות פיצויים בנזקי רכוש לפי חוק מס רכוש וקרן פיצויים, התשכ"א-1961 567

פרק א': נזק מלחמה ונזק עקיף 567

פרק ב': סעיפים 35 עד 70 לחוק מס רכוש וקרן פיצויים 569

פרק ג': תקנות מס רכוש וקרן פיצויים (תשלום פיצויים) (נזק מלחמה ונזק עקיף) (הוראת שעה), התשס"ז-2007 579

פרק ד': תקנות מס רכוש וקרן פיצויים (ערעורים), התשל"ג-1972 581

פרק ה': תקנות מס רכוש וקרן פיצויים (נוהל וסדרי דין בועדות ערר), התשל"ט-1979 583

פרק ו': חקיקה נוספת - רשימה 587

פרק ז': ההלכה הפסוקה 589

1. אופן הוכחתה של הזכאות לפיצוי בגין נזקים עקיפים במקרים של מצבים מלחמתיים מתמשכים לפי חוק מס רכוש וקרן פיצויים 589

2. אין הצדקה להפלות בין נזקי פעולת איבה אחת לאחרת, בכל הקשור לפסיקת פיצוי בהתבסס על חזקה עובדתית 590

3. אין לגזור גזירה שווה בין חשש כללי וערטילאי מפני פעולת איבה, לבין חשש ממשי המבוסס על מידע קונקרטי 592

4. בקשות רשות ערעור בשאלות מס רכוש תידונה ב"גלגול שלישי" רק כאשר מדובר בבעיה משפטית כבדת משקל 593

5. צמצום זכות התחלוף לפי סעיף 62 לחוק חוזה הביטוח, כך שתחול רק כלפי צד שלישי החייב בנזיקין, יפטור מגוון צדדים שלישיים, מלבד המדינה, מחבותם כלפי המבוטח 594

6. משעניינה של העותרת יידון בקרוב על-ידי הערכאה המוסמכת בהתאם לתקנות מס רכוש, אין מקום כי בית-המשפט ידון, במקביל, בעתירה, העוסקת באותו עניין בדיוק 596

7. בנסיבות מתאימות תשלם חברת ביטוח למבוטח על-פי הפוליסה ואחר כך תשיג על הקביעה כי לא מדובר ב"נזק מלחמה. ככל שתצלח המשוכה ויקבע כי מדובר ב"נזק מלחמה" תוכל חברת הביטוח להיכנס בנעליו של המבוטח לפי עקרון הסובר וגציה 596

8. המבחן להגדרת קבוצת השוויון הרלוונטית ייקבע על-פי תכליתה של הנורמה ועל-פי מהות העניין ונסיבותיו, באופן שיעמיד את העדפתה של קבוצה אחת על פני כל הקבוצות האחרות, על שיקולים ראויים 599

9. משלא עמד המבקש בנטל המוטל עליו להוכיח כי מדובר בפעולת איבה, אף לא בראיות נסיבתיות הרי שאין עניינו נופל בגדרי החוק ומשכך אינו זכאי הוא לפיצוי 602

10. הענקת פיצוי לעותרת בגין נזקים אלה שאירעו לאו דווקא ב"איזורי ספר" היתה מחטיאה, איפוא, את המטרה העומדת ביסוד החוק ... 603

11. מתן פיצוי לבעלי נכסים המצויים אמנם באזורי ספר על-פי רשימה שאומצה בחוק, בגין פעולת איבה שפגיעתה אינה פועל יוצא של היותם ישובי ספר כאמור, היתה מהווה הרחבה שאינה מסתברת של הזכאות 604

12. הגם אם קמה למשיבה עילה לטעון טענת "הליכים תלויים ועומדים", הרי שנוכח הפגיעה הקשה במבקשת, שאינה זוכה לקבל פיצוי במשך זמן רב בגין הנזקים שנגרמו לה חרף העובדה שדאגה לבטח את עצמה מפני נזקי רכוש-אין לקבלה 605

13. התופעה שפורצים וגנבים מנצלים מצב מלחמתי שבו תושבים נוטשים את בתיהם לשם ביוז, היא תופעה ידועה ואין ספק שהיא אחד מהסיכונים של מצב בו מתבצעות פעולות מלחמה 606

14. הרחבה של חוק הפיצויים, באופן שיכלול גם נזקים המתרחשים בעקיפין כתוצאה מחשש לפעולות מלחמה או פעולות איבה, אינו עולה בקנה אחד עם מגמה זו של המחוקק 607

15. על החלטתה של ועדת הערר ניתן להשיג לבית-המשפט המחוזי רק "בבעיה משפטית", כאמור בתקנה 12א לתקנות הפיצויים 609

16. ההסדר הנורמטיבי שביסוד חובת הפיצוי על-פי חוק הפיצויים הוא הקשר הסיבתי ההכרחי בין האירוע המלחמתי לבין הנזק העקיף שפיצוי נתבע 610

17. אין להפריד בין הבעלות על המגרש לבין הזכות לבנות עליו תוך ניצול זכויות הבניה - הרוכש בעלות במקרקעין רוכש גם את זכויות הבניה שעליהן שכן אלו נובעות מן הבעלות בקרקע עצמה 611

18. הוראת השעה הותקנה בעוד תותחי המלחמה רועמים ותכליתה היתה לתת מענה פיצוי מהיר ופשוט לתושבי המדינה שסבלו מפגעי המלחמה 612

19. חובת ההנמקה היא מרכיב יסודי וחיוני בעשיית משפט וצדק 612

20. אין לדרוש כי כל אזרח שניזוק נזק עקיף ביישוב ספר בעתות מלחמה יציג בפני המנהל או בפני הוועדה ניתוח מקרו ומיקרו כלכלי מקיף וממצה על-מנת להראות כי נזקו נגרם דווקא כתוצאה מהמלחמה 614

21. נקבע בפסק-הדין כי ההכרעה בשאלה שבמחלוקת דורשת לא רק את בחינת סיבת הנזק ברגע הפגיעה, כי אם בחינת כלל הנסיבות שאפשרו את הפגיעה, אין בכך כדי להתיר למשיב להרחיב את חזית המחלוקת לטענות שלא נטענו מבראשית ולועדת הערר לחרוג מהאמור בפסק-הדין מנגד 616

22. הגשת תיקי תביעה פיקטיביים ועבירות מס - השמאי זוכה 617

23. הנמקת ההחלטה וההתייחסות לראיות השונות שהובאו בפני המשיב והוועדה נדרשות במיוחד במקרה בו קיימת דרישה מיוחדת לבחינת ראיות נסיבתיות בשל הקושי הקיים ברוב רובם של המקרים להוכחת המניע שביסוד הפעולה שגרמה את הנזק לרכוש 619

24. הדיבור "בעיות ביטחוניות" הוא בעל מרקם רחב והוא מאפיין היבטים רבים מהחיים בארץ. אין בו כדי לספק הדרישה קונקרטית ל"פעולות איבה", שהיא תנאי לקבלת פיצוי 620

25. העובדה שהניזוקים הינם תושבי ישראל ואפילו העובדה כי הינם משרתים או שירתו בעבר את כוחות הביטחון של מדינת ישראל, אינה מספקת כדי למלא היסודות הנדרשים בחוק הפיצויים 622

26. חוק הנזיקים האזרחיים קובע כי, פעולת לחימה או אף פעולה שאינה לחימה, הכרוכה בסיכון לחיים או לגוף, שנעשתה לתכלית של מניעת טרור, מעשי איבה והתקוממות מקימה למדינה סייג לאחריות בנויקין 623

27. התובע נזק במסגרת סעיף 35 לחוק הפיצויים, נדרש לנטל השכנוע השגור בהליך האזרחי, הוא מאזן ההסתברויות 624

28. סמכות ערכאת הערעור מצומצמת לדיון בטענות שהן בגדר בעיה משפטית. אין הדרך פתוחה לערער על קביעות עובדתיות של הוועדה, וכפי הקבוע בהוראת תקנה 12 א(א) לתקנות הפיצויים 625

29. הדרישה לפעולה קונקרטית היא המכניסה כל מקרה למעגל הסיכון שבגדר תכלית החוק, מאחר שהיא יוצרת קשר ברור ומוגדר בין האירוע הספציפי, פעולת האיבה או פעולת המלחמה, לנזק 627

30. החוק מאפשר מתן פיצוי מכספי הציבור, מה שמאפיין את ההיבט התקציבי, כאשר מקורו בקופה הציבורית, ולכן אינו יכול להתפרש במנותק מן האילוצים ומהמגבלות התקציביים 628

31. התחולה החוץ טריטוריאלית מוגבלת מעצם אופיו של ההסדר, כאשר המדינה, על דרך ההשוואה, היא המבטח. נתון זה מחייב מעמד של המדינה באותם שטחים. היינו, החזקה בשטח על-ידי המדינה או על-ידי רשות מטעמה 630

32. הוועדה היא גוף של המדינה, וגם כטריבוטל שיפוטי מן הראוי שהיא תכבד הסכמים שהמדינה צד להם 632

33. השאלה מה תוכנו ומשמעותו של נטל הוכחה המוטל על בעל דין מסויים היא אכן בעלת אופי משפטי, שכן היא עוסקת בסוגיה הנוגעת לדיני הראיות 632

34. לא ייתכן שהוועדה, זמן הנמקתה, תימנע מהתייחסות להערות בית-המשפט המחוזי ותסתפק באמירה סתמית כי לא ראתה לנכון לשנות את מסקנותיה 633

35. היעדרה של תעודת בטחון אינה מונעת הוכחת טענות הנפגע באמצעות ראיות אחרות, ברם, משנתקבלה התוצאה כי אפשרות ההצתה לא הוכחה במידה הנדרשת על-פי ההליך האזרחי, וכי קיימים הסברים נוספים בעלי משקל זהה לסיבת השריפה, הרי שהמסקנה היא שהמערער לא הוכיח את תביעתו 634

36. הנמקה שאין בה התייחסות לראיות הספציפיות שהמערערות סבורות כי הן מוכיחות את טענתן אינה בגדר הנמקה הולמת 635

37. תכלית חוק מס רכוש הנה לתקן את נזקם של מי שאין להם כל מקור אחר זולת קופת הציבור להיטיב את נזקם. זאת בקרות האירוע שהחוק מכיר בו כעילה לפיצוי 636

38. ברי כי בקביעות עובדתיות, קיימת לועדת הערר, שהנה אכן בעלת מומחיות מיוחדת, עדיפות על פני ערכאת הערעור 638

39. אין להתערב בגובה ההוצאות שנפסקו לטובת המערער בהחלטת הוועדה, ובקביעותיה באשר להתנהגות המערער ובא-כוחו בניהול הדיון בפניה. טענתו של המערער, כי נימוקי הוועדה בפסיקת ההוצאות אינם נכונים עובדתית, אינן מעוררות בעיה משפטית, וגם הן אינן ראיות לדיון בערכאת הערעור 640

40. בנסיבות בהן עומד כנגד מניע האיבה, הנטען על-ידי המערער, מניע אחר, שאינו מזכה בפיצוי בהתאם לחוק מס רכוש וקרן פיצויים, והמערער אינו מספק הסבר ממצה מדוע יש להעדיף את מניע האיבה - הרי שדין תביעתו להידחות 641

41. הלכה היא, כי משהחליטה הערכאה הדיונית לסמוך את ידיה על מומחיותו של עד, ולהתייחס לחוות-דעתו כאל ראייה בעלת משקל, הרי שבהיעדרו של שיקול אחר, רציני ביותר, לא יבדוק בית-המשפט לערעורים מחדש את מומחיותו של העד 642

42. קיום יחסי שנאה ומשטמה, באופן כללי, אין די בו כדי להכניס את הגניבה לגדר הביטוי "עקב פעולות איבה נגד ישראל", כפי שנתפרש. יש להצביע על פעולות איבה ספציפיות שבזיקה אליהן נגרם הנזק 644

43. הואיל ומסקנת הוועדה היא מסקנה עובדתית, אין מקום לערעור עליה לפני בית-משפט של ערעור 645

44. הרי שלא היעדר ראיות ישירות בידי המערערים, כפי קביעתה של הוועדה, למיהותו של הגורם שהיה קשור בהצתה, היא שעמדה בעוכריהם. שהרי, גילויי של גורם זה, היה בודאי מוביל להבנת המניע שהוביל לבצע את מעשה הפשע, ולחילופין, אי-גילוי, משמע, אי-הוכחת המניע 646

45. על הוועדה לבחון את תיק החקירה מנקודת המבט של ההליך האזרחי ולראות, האם מבחינת דיות ומשקל הראיות הכלולות בתיק החקירה הצליחה המערערת לעמוד בנטל ההוכחה המוטל עליה 647

46. יש בראיות הנסיבתיות דכאן כדי להביא, בדרגת ההסתברות הנדרשת לצורך הוכחה במשפט אזרחי, למסקנה כי התאונה הינה "פגיעת איבה", כהגדרתה בסעיף 1 לחוק התגמולים 648

47. ה"נושא בהוצאות שיקום הנזק" בהגדרת "ניזוק" בתקנה 1 לתקנות הפיצויים, הוא רק מי שהוא חייב בשיקום הנזק, או שהוא שילם את הנזק ללא כל תנאי וללא כל אפשרות תביעה להחזרת הסכום ששילם 649

48. מס רכוש נועד להוות מכשיר לפיצוי מהיר ויעיל של נזקי מלחמה, לרבות פעולות איבה, ולכן הוא מתיחס רק לנזקים כאלה הניתנים להוכחה קלה ופשוטה 650

49. נטל ההוכחה לביסוס הזכות לפיצוי מכוח חוק הפיצויים מוטל על מבקש הפיצוי 652

50. בחינתן של "הנחיות מינהליות" צריכה להיעשות כבחינתן של החלטות שבשיקול-דעת של הרשות המינהלית. בחינתן של החלטות שבשיקול-דעת של הרשות נעשות בבית-המשפט העליון, בשבתו כבג"צ ולכן זהו גם הפורום הנכון והראוי לבחינתן של "הנחיות מינהליות" 653

51. נטל ההוכחה העיקרי כי מדובר ב"נזק מלחמה" שארע לרכב, כמשמעותו של מושג זה בחוק הפיצויים, מוטל על שכם מבקש הפיצוי, הוא המערער 654

52. פירוש הפסקה "שיקום הנזק" שבהגדרת ה"נזק הממשי" חייב להעשות בזיקה להגדרת התיבה "נזק" וזה האחרון כולל פיצויים הן עבור "נזק מלחמה" והן עבור "נזק עקיף".....	655
53. ביחסים שבין אזרח לבין רשויות המס ובכלל זה, החלטות בכל שאלה הכרוכה בקביעת החבות והיקפה חייבת להתברר בדרך המיוחדת שיועדה לה על-ידי המחוקק, וכפי האמור בסעיף 27 לחוק הפיצויים.....	656
54. יש לנקוט בפרוצדורה הנקוטה בחוק הספציפי ובמקרה הנדון, חוק הפיצויים. באם לא ננקטת פרוצדורה שכזאת, דין התובענה להידחות על-הסף.....	657
55. על ועדת הערר לאפשר לבית-המשפט היושב בערעור לבחון האם שקלה את כל הקריטריונים אשר היו בפניה במסגרת החלטתה, ואם עשתה זאת מבלי שנפל פגם בשיקוליה.....	657
56. הדיבור "מעין בעל", שהוא למעשה בגדר בעלות קונסטרוקטיבית, נבחן אך ורק לפי הוראות סעיף 1(1)(ב) לחוק הפיצויים.....	659
57. סעיף 12 לחוק הפיצויים הדן בשווייה של קרקע פנויה קובע כי שוויה של קרקע יהיה שווי השוק שלה. הסעיף אינו מגדיר מהו שווי שוק, אך ניתן ללמוד זאת מסעיף 11 לחוק הפיצויים המגדיר שוויה של קרקע שעליה בניין, וקובע כי שווי הקרקע שניתן לקבל בעד הנכס כולו ממוכר ברצון לקונה ברצון.....	660
58. בשמיעת הערר לא תיזקק הועדה לכל נימוק שלא הוזכר בכתב הערר או בתשובה, אלא אם היא משוכנעת שהדבר דרוש למען הצדק.....	661
59. חובת הגשת הראיות, בפני ועדת הערר מוטלת על כל אחד מהצדדים. שכן, אין הוראה כללית בחוק, או בהלכה הפסוקה, שחובת הראיה על הנישום. אדרבא, בשיטה האדוורסרית הנהוגה, המבחן הוא, המוציא מחברו, עליו הראיה.....	663
60. מבחינת תכלית החקיקה, הצורך במנגנון יעיל ומהיר לבירור התביעות, תומך בפרשנות המינהל. מטבע הדברים, אופיו של הפיצוי ותכליתו מחייבים הערכות לתשלום פיצוי בדחיפות, במצבים בלתי-שגרתיים, תוך כדי בירור תביעות של ניזוקים רבים, לעיתים במצבי מלחמה מתמשכים. מתן אפשרות לניזוקים לנהל במקביל שתי תביעות תסרב עד מאוד את הליך הבירור, ותחייב לא רק את המנהל לדון בשתי תביעות מקבילות, אלא לעיתים גם את ועדת הערר, ואת בתי-המשפט בשתי ערכאות. פרשנות המערערת אינה עולה בקנה אחד עם טיבו של הפיצוי בעד נזק מלחמה ונזק עקיף, והיא מסכלת את תכליתו של ההסדר.....	664
חלק ה': תביעות בגין נזק רכוש ושמאי מקרקעין..... 665	
פרק א': מבוא..... 665	
פרק ב': שמאות מקרקעין - מושגי יסוד..... 667	

667	1. שווי שוק
667	2. מחיר
669	פרק ג': קביעת שווי למטרות שונות
669	1. כללי
669	2. שומות למטרות שונות - דוגמאות
671	פרק ד': נתונים ראשוניים המשפיעים על שווי המקרקעין
671	1. מבוא
671	2. רשימת האיפיונים - נתונים
673	פרק ה': שיטות ההערכה השונות של שוויים של מקרקעין
673	1. כללי
673	2. השיטה השיורית
673	3. שיטת החילוץ
673	4. השיטה ההשוואתית
674	5. גישת העלות
674	6. גישת ההכנסה או גישת היוון ההכנסות
674	7. היוון דמי השכירות כמודל הערכת שווי מקרקעין
677	פרק ו': הערכת מוניטין
677	1. הגדרת מוניטין
677	2. קנייניות המוניטין
	חלק ו': תביעות רכוש - שמאות ימית, אווירית
679	וחקלאית
679	שער א': תביעות רכוש ושמאות ימית
679	פרק א': מבוא
681	פרק ב': המשפט הימי וסמכות בית-המשפט
683	פרק ג': ביטוח ימי - מהות והגדרה
683	1. כללי
683	2. מבנה פוליסת ביטוח ימי
687	פרק ד': שטר מטען - הגדרה ומהות
687	1. כללי
687	2. כללי האג
689	פרק ה': תניית שיפוט זר
	פרק ו': הדין הישראלי לעומת הדין הבינלאומי - חזקת ההתאמה
691	הפרשנית
693	פרק ז': פקודת הובלת טובין ביים
693	1. הדין
695	2. כללי
697	פרק ח': תמצית ההלכה הפסוקה

1. על המבטח להוכיח סבירות שיקוליו, קביעה התואמת את הכלל הראייתי הבסיסי במשפט האזרחי לפיו "המוציא מחברו עליו הראיה".....	697
2. המסע שעורך בית-המשפט בבואו להחליט אם להתיר המצאה מחוץ לתחום, אינו מסתיים אף אם מתברר כי נתקיימו הנסיבות שבאחת מתקנות המשנה של תקנה 500 לתקסד"א.....	699
3. עניין גרשון, נקבעה ההלכה בעניין נטל ההוכחה בקרות מקרה ביטוח, כאשר המבטח טוען כי ידו של המבוטח היתה במעל.....	699
4. נטל ההוכחה בתביעת ביטוח ימי מוטל על המבוטח (התובע).....	699
5. כלל, כאשר מבטח מותיר שאלה פתוחה - על המבטח לבדוק עימו ולברר אם התשובה לא ניתנה בהיסח הדעת וישנה תשובה המניחה את דעתו, או שמא לא כן ואין התקשרות. לחלופין, בידי המבטח להמשיך בהתקשרות, תוך נטילת הסיכון ואובדן יכולת הביטול העתידיית בכפוף לזכות הביטול בתוך 30 יום הקבועה בסעיף 7.....	699
6. הרשות בידי החברה שלא לקבל את ההצעה במלואה, אך ההגינות האלמנטרית דורשת - בפרט כשמדובר כאן בחוזה - לגלות עיני המציע ולהסביר לו את ההבדל בין מה שביקש מהחברה ומה שזו קיבלה.....	700
7. מבטח הנכנס בנעלי המבוטח מכוח תחלוף, אינו הופך לצד שלישי כלפי המוביל הימי לעניין התיישנות.....	700
8. ביטוח כפל הוא על-פי רוב תוצאה של חוסר תשומת-לב מצד המבוטח.....	700
9. העדויות שבאו בפני בית-המשפט המחוזי מלמדות כי הובלתם של תפוחי האדמה נעשתה שלא בדרך המקובלת להובלת טובין מסוגם, לאמור: שלא בקירור ומבלי להבטיח איוורור יעיל. אשר-על-כן - חלה בהקשר זה "תנית הפטור" שבפוליסה, המתנה את תשלום הנזק בשל הנביטה בכך שההובלה נעשתה ב"אריזה מתאימה"; והכל מסכימים ש"האריזה" - קרי: תנאי החזקה באניה - היתה בלתי-מתאימה לתפוחי אדמה.....	700
10. האם המבטחת, שהיא חברת ביטוח שביטחה ספינה של התובעת בפוליסת ביטוח ימי, חייבת בתשלום תגמולי ביטוח לידי התובעת בגין נזק שנגרם לספינה בעקבות אירוע טביעה ופעולות חילוץ הספינה; או שמא הנתבעת חייבת בפיצוי שלא מתוקף הפוליסה בנסיבות המקרה. הדיון כרוך בבירור גדרי הכיסוי הביטוחי של פוליסת הביטוח, אחריות המבטחת בנוגע לעבודות החילוץ שבוצעו בפיקוחה, וזכאות המבוטחת לפיצוי בגין אובדן רווחים עתידיים.....	701
11. נטל השכנוע ונטל ההוכחה הוא על המבטחת הטוענת כי מקרה הביטוח נגרם בכוונה.....	701

12. בשל העלמת עובדות מהותיות משירביט נשמט הבסיס לחוזה הביטוח ואין לשירביט כל חבות לפצות את התובעת על נזקיה בעקבות הטביעה 701

13. בפסק-הדין ב- ע"א 6260/97 פולסקה מורסקה נ' בנק נשיונל דה פריס-ניו יורק, פ"ד נז(5), 193, נקבע שהוצאת שטר מטען מעידה על כריתתו של חוזה הובלה בין השולח לבין המוביל, אך בפסק-דין זה לא נקבע שהסכם הובלה כזה מאפשר לראות במוביל החוזי, כקביעת בית-משפט קמא, כנושא "בזכויות ובחובת של מוביל ימיי", כמשמען בפקודה 703

14. טביעתה של ספינה ותשלום תגמולי הביטוח 703

15. שטר מטען ממלא, מן הבחינה המשפטית, שלושה תפקידים: ראשית, הוא קבלה מאת המוביל לשולח המטען המעידה על מסירת המטען לרשות המוביל. שנית, הוא ראיה לחוזה ההובלה בין המוביל לבין שולח המטען. שלישית, שטר המטען הוא מסמך קנייני המקנה למחזיק בו את הזכות לדרוש ולקבל את החזקה במטען הרשום בו 703

16. תכולת ביתו של התובע שנשלחה מישראל לניו יורק בהובלה ימית והגיעה לטענת התובע בחסר 704

17. מוביל חוזי או סוכן 704

שער ב': תביעות רכוש ושמאות אווירית 707

פרק א': מבוא 707

פרק ב': אמנת ורשה 709

1. כללי 709

2. חוק התובלה האווירית, התש"ס-1980 - אמנת מונטריאול 709

3. אמנת מונטריאול 714

פרק ג': אימוץ ההסדרה הבינלאומית על-ידי הדין הישראלי 717

שער ג': תביעות רכוש ושמאות חקלאית 719

פרק א': מבוא 719

פרק ב': ההלכה הפסוקה 721

1. נזקים משני סוגים, שהיו מכוסים בפוליסה: אובדן יבול (כונה "אבדן כמותי") וסדקי גידול (הכוונה לסדקים בתפוחי האדמה שהפכו אותם לבלתי-ראויים לשיווק) - נזק זה כונה "אבדן איכותי" 721

2. על-פי חוזה הביטוח, נזק מוגדר כנזק לצמחי הנוי הגורם באופן ישיר ובלעדי לכך שצמח הנוי הפך בלתי-ראוי לשיווק אלא אם הוחרג במפורש 721

3. השיווק הבודד והמזערי (200 פרחים) שביצעה התובעת כשבועיים לאחר קרות נזק הקרה לבורסה אחת בהולנד, אינו עומד בדרישת חוזה הביטוח על-פי לשונו ותכליתו 722

4. האם נזקים שנגרמו לתובע בוטחו בפוליסות ביטוח שהוצאו לתובע? ככל שנזקים אלה לא בוטחו, האם קמה חבות סוכן הביטוח לפצות את התובע בגין הנזקים שנגרמו לו? 723
5. נזקים שנגרמו לפלפלים שגודלו בשתי חממות בשטח של 32 דונם במושב בני ראם - אחריות חברת בקרה - אחריות יועץ ביטוח וחברת ביטוח זרה 724
6. תביעה כספית על-סך 250,000 ש"ח בגין אבדן בקר (11 עגלים, 13 פרות ו-2 פרים) שנגרם לתובע כתוצאה מאירוע מחודש 04/12 של נזילת מים ממתקן הנתבעת הממוקם בסמוך לגדר המרעה של התובע 725
7. נזק עקב מכירת זרעי בצל פגומים 726
8. נזק לפרחים בעקבות קרה 727
9. נזקי משתלה כתוצאה מקרה - כיסוי ביטוחי 728
10. למגדל בקר נגרם נזק כלכלי כתוצאה מגניבות בקר. האם למושב בו הוא גר, למדינה או לקבלנים שביצעו עבודות חקלאיות בשדות המושב, אחריות לפצותו בגין נזקיו? 729
11. תביעה של חקלאי המגדל כרמים במושב פצאל שבבקעת הירדן, שהוגשה כנגד שני הצדדים לחוזה הביטוח, לפיו בוטחו כרמיו לעונת 2010 כנגד נזקי טבע 729
12. נזקים למטע עקב פיצוץ צינור 731
13. גניבת טלאים 731